

Floor Neelemaat schrijft over kritisch redeneren

Kritisch redeneren: een **must** voor diëtisten

“Goede zorg kan niet zonder kritisch redeneren. Het is noodzakelijk in de verdere **professionalisering** van de diëtetiek.” Aldus Floor Neelemaat, gepromoveerd diëtist, onderzoeker en auteur van het **binnenkort te verschijnen boek** ‘Kritisch redeneren in de diëtetiek’.

Wat is kritisch redeneren?

“Kritisch redeneren - voorheen klinisch redeneren - is een systematische manier van denken om te komen tot een goed onderbouwde diëtistische diagnose en behandeling. Gedurende een gestructureerd proces denk je continu kritisch na over de diagnostiek van de patiënt: je onderzoekt oorzaken, relaties en dwarsverbanden van ziekten, klachten en patiëntkenmerken.”

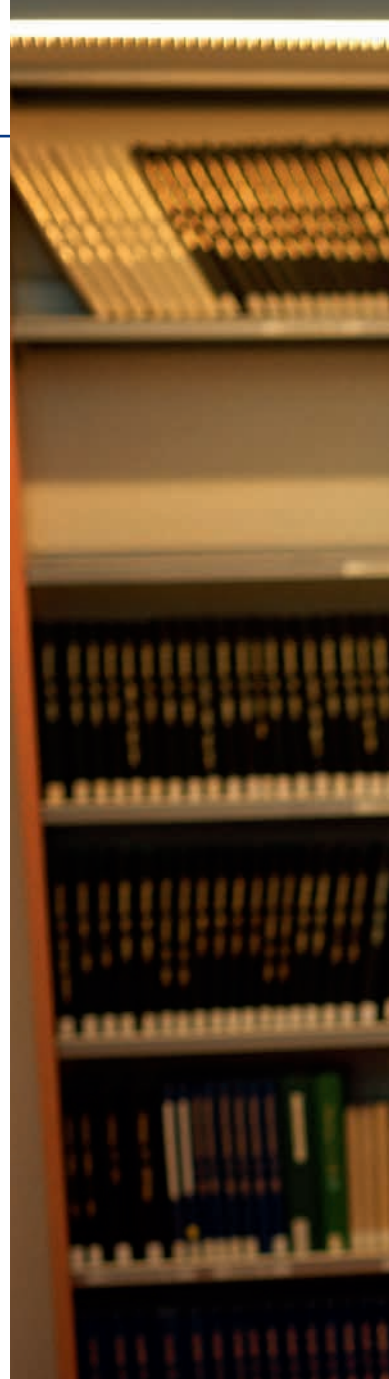
Hoe doe je het?

“Je kunt op verschillende manieren kritisch redeneren. In ons boek (dat binnenkort uitkomt) beschrijven we een aantal modellen. De zogenoemde ‘hypothetico-deductive’-benadering is een toegankelijk model voor diëtisten die nog relatief weinig ervaring hebben met kritisch redeneren. De methode sluit goed aan bij de werkwijze van de diëtist.

In de zoektocht naar verklaringen voor de oorzaken van symptomen en voedingsproblemen worden hypothesen opgesteld. Vervolgens wordt gezocht naar onderbouwing voor deze hypothesen, waarna ze worden bijgesteld, aangenomen of verworpen. Met de aangenomen hypothesen kom je uiteindelijk tot een goed onderbouwde diëtistische diagnose. Het wordt ook wel het trechtermodel genoemd: je begint breed en eindigt met één of meer aangenomen hypothesen. Kritisch redeneren past binnen het methodisch handelen. Om tot een uiteindelijke verklaring te komen, stel je gedurende de eerste twee stappen van het methodisch handelen hypothesen op.”

Wat levert het op?

“Het is belangrijk om als diëtist altijd kritisch te zijn op je eigen handelen, ook als je veel ervaring hebt. Durf te twijfelen! Door

NAAM Floor Neelemaat
GEBOORTEJAAR 1978
OPLEIDING Voeding en Diëtetiek, Hogeschool van Amsterdam; Voeding en Gezondheid, Wageningen Universiteit; promotie, VUmc (effect van voedingsinterventie bij ondervoede ouderen na ontslag uit het ziekenhuis)
VORIGE FUNCTIES Diëtist en onderzoeker, VUmc
HUIDIGE FUNCTIE Postdoctoraal onderzoeker VUmc (ondervoeding bij ouderen en protein-energy wasting bij hemodialyse patiënten)
BIJZONDERHEID Auteur van een leerboek over kritisch redeneren (geschreven in samenwerking met de Hogeschool van Amsterdam)

kritisch redeneren denk je kritischer na over de oorzaak van de (voedings)problemen, komen er meer opties langs en neem je onderbouwde besluiten. De kans op goede zorg neemt daardoor toe. Een voorbeeld. Je kunt een patiënt met obstipatie meer vezels adviseren en hopen dat zijn buikpijn over gaat. Maar je kunt ook onderzoeken wat de oorzaak is van de obstipatie (diagnose). Had je dat verwacht? Is het logisch? Wat is er anders dan je verwachting en waarom? Wat betekent dit voor de praktijk? Wat zijn de consequenties van de gegeven pathofysiologie? En wat heeft dat voor consequenties voor de voeding qua klachten (te verwachten klachten en complicaties) en voor de behandeling? Bovendien helpt deze systematische manier van werken je ontdekken waar de gaten in je behandeling zitten. Maar ook richting patiënten en bijvoorbeeld zorgverleners laat je daarmee zien dat je professioneel te werk gaat."

Hoe is het boek ontstaan?

"Vanuit de praktijk en het onderwijs is behoefte aan een methode die het kritisch en gestructureerd nadenken ondersteunt. In het VUmc gebruiken we het kritisch redeneren zoveel mogelijk bij het diagnostische onderzoek van de diëtist en in multidisciplinaire intervisie-besprekingen. Ook geven we onderwijs in kritisch redeneren binnen het vak Advanced Dietetics. Sinds twee jaar geeft onder andere co-auteur Halime Ozturk het vak Kritisch Redeneren op de Hogeschool van Amsterdam; en ook op de andere opleidingen worden toekomstige professionals hierin geschoold. Voor verschillende (para)medische beroepsgroepen zijn de afgelopen jaren materialen ontwikkeld over dit onderwerp. Tot nu toe bestond er echter geen materiaal specifiek voor diëtisten. Peter Weijs, lector Gewichtsmanagement bij de Hogeschool van Amsterdam, benaderde me een half jaar >>

geleden met de vraag of ik dit boek wilde schrijven in het kader van het SIA-RAAK-project 'Diëtetiek: Effectief en Toekomstbestendig' (DIEET). Dit project heeft als doel: het meetbaar en beheersbaar maken van de effectiviteit van de (eerstelijns)diëtetiek. Kritisch redeneren heeft hierin ook een rol. De vraag naar een boek voor de beroepsgroep en het onderwijs bestaat al langer. Binnen dit project ontstond de mogelijkheid om dit te realiseren. Het boek komt eind van het jaar uit en wordt vanaf komend schooljaar in syllabusvorm bij de opleidingen gebruikt. Het boek is ook bestemd voor diëtisten in het werkveld."

Hoe is het boek opgebouwd?

"Het bestaat uit vier delen. We beginnen met een theoretisch gedeelte, met uitleg over kritisch redeneren en methodisch handelen: welke modellen zijn er, hoe zijn ze toe te passen binnen de diëtetiek en welke kennis en vaardigheden heb je ervoor nodig? In deel twee geven we een theoretisch raamwerk, een hulpmiddel waar de diëtist in de praktijk mee aan de slag kan. Deel drie bestaat uit tien uitgewerkte casussen, geschreven door diëtisten uit het diverse werkveld van de diëtetiek. In deel vier van het boek besteden we aandacht aan klinimetrie: meetinstrumenten. In veel casussen gebruiken we meetinstrumenten voor de diëtistische diagnostiek. Deze worden in het laatste hoofdstuk toegelicht."

Wat is het verschil met evidence based werken?

"Evidence based werken focust vooral op richtlijnen en literatuur. Dit is een onderdeel van het kritisch redeneren: hoe kun je door op systematische wijze geschikte literatuur te zoeken en met de juiste interpretatie hiervan een vraagstelling beantwoorden? Kritisch redeneren is breder."

Heb je tips voor diëtisten?

"Misschien doen diëtisten het (deels) al, maar nog niet bewust. Je kunt je deze manier van werken eigen maken door het boek te lezen en het raamwerk en de uitgewerkte casussen te bestuderen. Pak er vervolgens een casus van een eigen

patiënt bij en werk deze uit met behulp van het raamwerk. En zet daarbij de hypothesen op onderwerp bij elkaar, want structureren geeft overzicht. Kritisch redeneren kan op individueel niveau, maar je kunt er ook voor kiezen om dit samen met een collega te doen, of met het hele team."

Is het geschikt voor alle diëtisten?

"'Kritisch redeneren' wordt ook wel aangeduid als 'klinisch redeneren'. Maar bij die omschrijving is er vaak de verwarring dat deze methodiek alleen van toepassing is op klinisch werkende diëtisten. Kritisch redeneren is geschikt voor iedere diëtist en kun je in alle sectoren gebruiken. De tien casussen illustreren dat ook heel duidelijk. Het is dan ook zeker niet alleen iets voor academisch geschoilde diëtisten. Natuurlijk gaat een diëtist in de schoolbanken anders te werk dan een diëtist op een klinische hematologie-afdeling met kinderen die een beenmergtransplantatie ondergaan. Gespecialiseerde diëtisten hebben vaak al veel kennis over hun eigen patiëntengroep en zijn specifiek deskundig op een bepaald gebied. Op basis van ervaring kan deze diëtist veel gericht en sneller hypothesen opstellen."

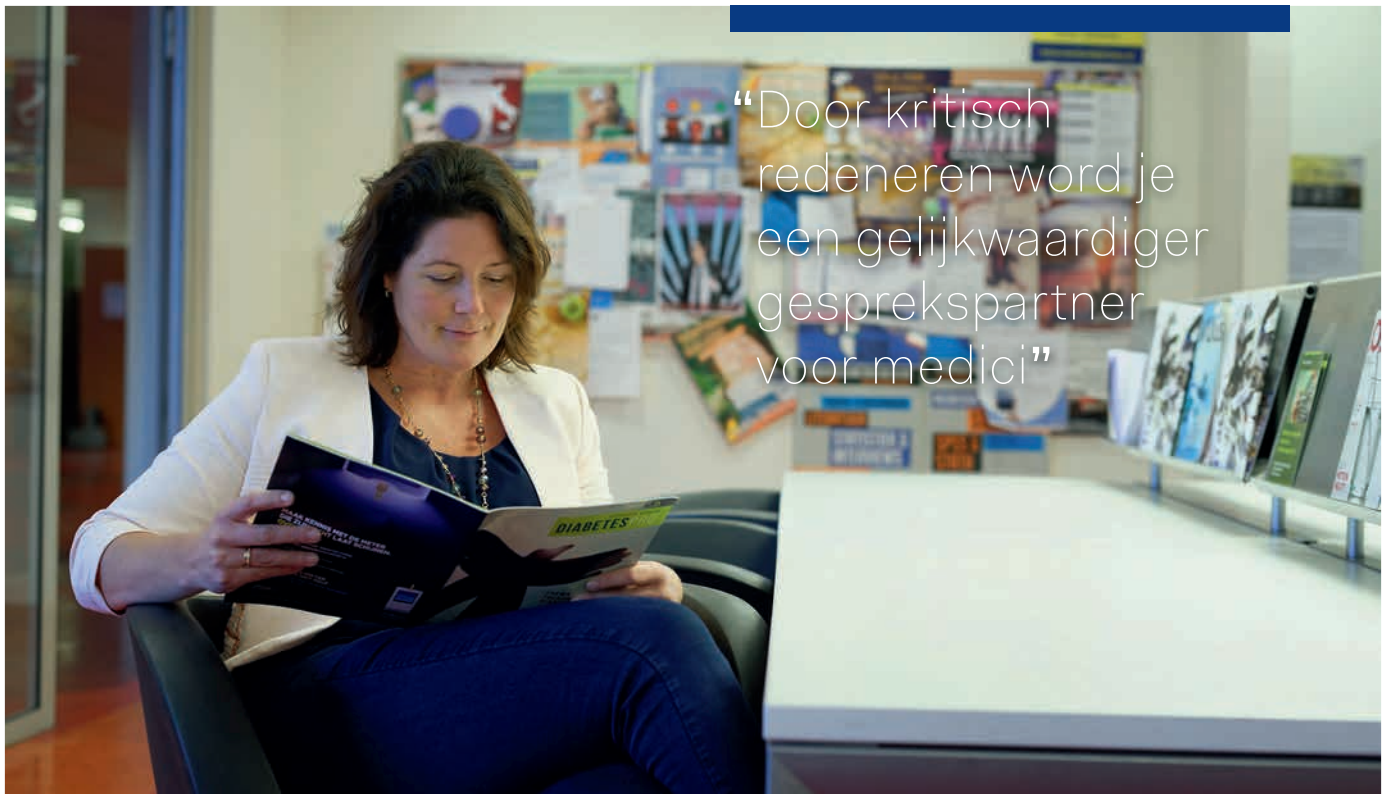
Welke vaardigheden heb je nodig?

"Voor kritisch redeneren heb je als diëtist een aantal vaardigheden nodig. Deze beschrijven we in het boek. Denk aan methodisch handelen, evidence based werken, een PICO-vraagstelling oplossen (zie ook NTVD 6 van 2014), meetinstrumenten gebruiken en SMART-doelen opstellen. We willen een zo compleet mogelijk boek samenstellen en aansluiten bij het methodisch werken van de diëtist."

Is het moeilijk?

"Het is enorm tijdrovend. Je moet veel dingen opzoeken en het is een andere manier van werken. Door het regelmatig

“Door kritisch redeneren word je een gelijkwaardiger gesprekspartner voor medici”

heel bewust te doen, gaat het op een gegeven moment vanzelf. Ervaring zorgt ervoor dat patroonherkenning steeds gemakkelijker verloopt.”

Wat is de rol van meetinstrumenten?

“Meetinstrumenten zijn een belangrijk onderdeel van het diëtistisch onderzoek. Ze helpen om op systematische en reproduceerbare wijze feiten te verzamelen, voor diagnostiek en follow-up, en te ‘toetsen’ aan reeds bestaande kennis. Je kunt een patiënt naar zijn eetlust vragen en die vraag in een vervolconsult herhalen. Maar tweemaal het antwoord ‘matig’ geeft weinig informatie. Je kunt de patiënt ook gebruik laten maken van een zogenoemde VAS-schaal (Visueel Analoge Schaal), waarbij de 1 staat voor ‘geen eetlust’ en de 10 voor ‘enorm veel eetlust’. Door de patiënt een rapportcijfer te laten geven voor zijn eetlust, kun je in een volgend consult vaststellen of er een verandering is opgetreden, en zo het effect van je behandeling meten. In het boek bespreken we voorbeelden van meetinstrumenten. We willen diëtisten stimuleren om deze vaker tijdens de diagnostiekfase en de behandeling en evaluatie in te zetten.”

Gebruiken andere disciplines het ook?

“Fysiotherapeuten werken ook via kritisch redeneren, en volgens dezelfde methode. Bij de verpleging kennen ze iets vergelijkbaars: pro-active nursing. Binnen de geneeskunde wordt gewerkt volgens het Geneeskundig Proces, waarbij patroonherkenning heel belangrijk is. Op basis van veel ervaring weet je in welke hoek je de diagnose moet stellen.”

Worden diëtisten hiermee betere gesprekspartners van artsen?

“Dat hoop ik echt. Door kritisch redeneren word je een gelijkwaardiger gesprekspartner voor medici. Het helpt je beter onderbouwen. In het VUmc bespreken we complexe casussen met iedereen die er iets mee te maken heeft, zoals internisten, arts-assistenten en apothekers. Samen brengen we onze kennis op een hoger peil.”

AUTEUR

IR. CAROELIEN SCHUURMAN

Meer over stapsgewijs kritisch redeneren en een praktijkvoorbeeld van fase 1 vind je op www.ntvd-site.nl.

KRITISCH REDENEREN IN DE DIËTETIEK

Floor Neelemaat en
Peter J.M. Weijs

VU University Press
300 pagina's, € 39,95
ISBN 978 90 8659 709 3 / NUR 893
Verschijning: december 2015

